İNSANI ISLAH

ETMEKTE

KUR’ANI ANLAMANIN ROLÜ

SUNUŞ

(2)Kur’an-ı Kerim Arap toplumuna indi. Oysa onlar okuma yazma bilmiyorlardı. Onlar Kur’anı ezberlemekten önce onu uyanık bir kalp ile hayatlarında ve davranışlarında yaşayarak korudular. Kur’anı böylesine hayata geçirmek Allah’ın “***Oku!***” emrini doğrulamanın tâ kendisidir.

Kur’anı böylesine bilinçli olarak okumak; pek az imkânlar dışında okuma yazma âlet ve edevatı bol miktarda ellerinde olmamasına rağmen, onların yaşadıkları hayatlarında, davranışlarında, medeniyet ve tüm dünyaya bir açılım olarak meyvelerini vermiştir.

Ancak Kur’anı böylesine bilinçli okumak uzun sürmemiştir. Yavaş yavaş geriye dönüş başlamış, Allah’ın kitabı ile olan birliktelik müslümanların yaşamakta oldukları hayat gerçeğinden kaybolmuş, geri kalmayı gerektiren faktörler bir araya gelmiştir. Hatta bu durum benzerine pek az rastlanan akıllı cahillik derecesine ulaşmıştır.

Basım ve yayım araçlarının yaygınlaşmasına, Kur’anı okuyarak, yazarak ve dinleyerek ezberlemeyi kolaylaştıran tekniklerin gelişmesine rağmen Allah’ın kitabı Müslümanların yaşanan hayat gerçeğinden uzaklaşmıştır.

Çoğunlukla yaygın olarak Müslümanların Kur’an ile ilgilenmeleri, onu zaman zaman manasını düşünüp anlamaksızın okumaktan, harfleri tam manasıyla çıkarıp tecvid kurallarını güzelce uygulamaktan yahut bir hastaya şifa olsun diye, mezarda veya taziye ziyaretlerinde ölmüşlere okumaktan öteye geçmemiştir.

Muhammed ümmetinin günümüzde yaşadığı medeniyet kaybı ve üst üste gelen yenilgiler, olaylara karşı dik durmaktan ve gerektiği gibi davranmaktan aciz kalmaları ve başkaca medeniyette geri kalmışlık göstergelerinin hepsi şu veya bu şekilde Müslümanların Allah’ın kitabı ile yaşayışlarının yansımasıdır. Müslümanların (pek çoğu) Allah’ın kitabını okurken ayetler geçtikçe düşünmeyip akıl ile gereği gibi algılamamaları (ne yazık ki bir gerçektir.) İşte Allah’ın muazzam kitabını bireyin ve toplumun gerçek yaşayışından ve davranışlarından uzaklaştıran budur.

Bu kitapçık sade bir üslup ile Müslüman insana seslenmektedir. Bu sesleniş Allah’ın kitabı ile olması gereken ilişkiyi düzeltmeye katkıda bulunmakta, onu akıl ile gereği gibi düşünmemenin tehlikesine karşı uyarmaktadır. Ayrıca bu kitapçık uygulamalı olarak Kur’anı akıl ile gereği gibi düşünmeye engelin sebeplerini araştırıp

bulma yollarını sunmakta; kalbin, akılın, gözün ve kulağın karşılaştığı olaylardan nasıl kirlendiğini öğrenme imkânı vermektedir.

Ayrıca Müslümanın kendisini ve algılama organlarını işini göremez hale getirecek bozulmaların kuşatmasına karşı kontrol ve takip etmeye yardım edecek günlük yapılacak işlerin zamanlama cetvelini sunmakta, bu kabil durumların devamlılık ifade eden bir tevbe ve istiğfar ile çabukça nasıl tedavi edileceğini göstermektedir.

NİÇİN KURAN OKUYORUZ?

(3)Kur’an’ın indirilmesindeki temel maksat onu düşünmek, hatırlamak ve hayat gerçeği içinde uygulamaktır. Çok sevabı var diyerek sadece okumak değildir. Aziz ve Celil olan Allah şöyle buyuruyor:

"كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ"

“(Ey Rasûlüm!) **Sana bu mübarek Kitabı, âyetlerini düşünsünler ve aklı olanlar öğüt alsınlar diye indirdik.**” (Sad, 29)

Bir diğer ayette şöyle buyurulmuştur:

"أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا"

“**Hâlâ Kur'an üzerinde gereği gibi düşünmeyecekler mi? Eğer o, Allah'tan başkası tarafından gelmiş olsaydı onda birçok tutarsızlık bulurlardı.**”(Nisa, 82.)

Bir başka ayette şöyle buyurulmuştur:

"أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا"

“**Onlar Kur'an'ı düşünmüyorlar mı? Yoksa kalpleri kilitli mi?**” (Muhammed, 24.)

Kur’anı düşünmekten maksat, aklı kullanarak Kur’an ayetlerinin amaçladığı sonuçlara, maksat ve hedeflerine ulaşmaktır. Bu noktadan sonra ayette ifade edilenleri uygulayıp gerçek hayatta yaşanır hale getirerek, böylece Kur’an’ın davranışları düzenleyici ve yönlendirici olması, ahlakımızda ölçü olması ve kendimizle ve başkalarıyla uygulamaya konu olması gerçekleşsin.([1])

Bu ayetler Müslüman kişiye zihin, bilgi ve kişisel olarak gücü yettiği ölçüde Kur’anı düşünmenin önemini ve farz olduğunu güçlü bir ifadeyle dile getirmektedir. Bu aynı zamanda Kur’anı düşünme meselesine ziyadesiyle önem vermenin ve onu güçlendirmenin gerektiğini de ifade etmektedir. İbn Kesir, tefsirinde Hasan-ı Basri’nin şu sözünü rivayet etmiştir: “***Vallahi onun*** (Kur’an’ın) ***harflerini ezberleyip de çizdiği sınırları korumayan onu düşünmemiştir. Nitekim bir kimse:*** ‘*Ben*

---

[1] Bakınız: Dr. Rukiye Ulvani, Teoride ve Uygulamada Kur’anı Düşünmek.

Kur'an'ın tamamını okudum' ***der, lakin o kişinin ne ahlakında ne de davranışında Kur'an görünmez.***"([2])

Yine İbn Kesir "**Onlar Kur'an'ı düşünmüyorlar mı?**" (Muhammed, 24.) ayetinin tefsirinde şöyle demiştir: "Allah (*Celle Celâlühû*) kullarına Kur'anı düşünmelerini emrediyor. Kur'an'dan ve onun belağatli lafızlarını ve açık seçik manalarını anlamaktan yüz çevirmeyi yasaklıyor ve "**Onlar Kur'an'ı düşünmüyorlar mı?**" buyuruyor. Aziz ve Celil olan Allah bir şeyi emir buyurunca, o şeyi yapmak farz olur. O halde Kur'anı düşünmek farzdır."([3])

Kur'anı düşünmeyi terk etme konusunda Allah (*Celle Celâlühû*) şöyle buyurmuştur:

وَمِنْهُمْ أُمِّيُّونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِيَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ

"**İçlerinde bir takım ümmîler** (okuma yazma bilmezler) **vardır ki, Kitabı** (Tevratı) **bilmezler.** (Bütün bildikleri kuruntu ve yalandan başkası değildir) **Onlar sadece zan ve tahminde bulunuyorlar.**" (Bakara, 78.) İbn El-Kayyım bu ayet hakkında şöyle demiştir: "Allah (*Celle Celâlühû*) kitabını değiştirenleri ve o kitaptan sadece okumayı bilen ümmileri -ki işte bu kuruntudan ibarettir- zem etmiş, kötülemiştir."([4])

Sadece okuyup, okunanın manasını düşünmeyi bırakarak, okunan şeyin anlamı ve maksadı üzerinde durmamanın, okunan şeyden ibret almamanın ve yaşanan hayata tatbik etmemenin akıbetinden sakındırmak bağlamında âlimlerin ifadeleri pek çoktur.

ÖNCELİKLERİNİ KONTROL ET!

(**4**)Allah (*Celle Celâlühû*) Kur'anı insanlar için şifa, rahmet ve hidayet (yol gösterici) olarak indirmiştir. O (*Celle Celâlühû*) şöyle buyurur:

"شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِيَ أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ"

"**Ramazan ayı, insanlara yol gösterici, doğrunun ve doğruyu eğriden ayırmanın açık delilleri olarak Kur'an'ın indirildiği aydır.**"(Bakara, 185.)

Şu kadar var ki Kur'andan faydalanmak insanın algılama aracı olan organlarının başka şeylerle dolu olmaması ve insanın o organların nelerle dolu olduğunu anlamasıyla gerçekleşir. İnsanın kalbi, kulağı ve gözü; hepsi birden Kur'anı sessizlik içerisinde, anlayarak; anlayarak ve düşünerek karşılarsa ve sonra da bu anlayış ve düşünme, Kur'anı okuyanın yaşadığı gerçeklerle örtüşürse Kur'andan faydalanma gerçekleşmiş olur.

İnsandaki bu organlar Allah'ın insana verdiği bir lütuftur. Aziz ve Celil olan Allah şöyle buyurmuştur:

"وَاللّهُ أَخْرَجَكُم مِّن بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لاَ تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالأَبْصَارَ وَالأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ"

"**Siz, hiçbir şey bilmezken Allah, sizi analarınızın karnından çıkardı; şükredesiniz diye size kulaklar, gözler ve kalpler verdi.**" (Nahl, 78.)

---

[2] İbn Kesir, Tefsiru'l Kur'ani'l Azim, 4/34.
[3] İbn Kesir, a.g.e. 1/530
[4] İbn El-Kayyım El-Cevziyye, Bedziu't-Tefsir, 1/300.

Bu organlar boş kalmazlar. Bilakis insanın yaşadığı doğal, kültürel ve sosyal çevrede var olan bütün olaylar, şekiller ve haberler otomatik olarak bu organları karmaşık ve kalıcı bir biçimde doldururlar.

İnsanoğlu alıştığı şeye teslim olur ve âdet edindiği şeye boyun eğer. (İnsanlar) kendilerinde bulunan alıcılara giren materyallerin ne olduğuna karşı dikkatli olabilmeleri için uzun süren eğitime ve egzersize ihtiyaç duyarlar. Bu organların algıladıklarının yapıcı olmasıyla insan düşünmeye ve kararlarını almaya başlar. İşte bundan dolayı mutlaka bu organlara nelerin girdiği hususunda dikkatli ve uyanık olmak; bu organların algıladığı bilgilerin şekillerin ve diğerlerinin neler olduğu çok önemlidir. Bu algılananlar, bizim düşünme ve karar almamıza ve çevremizde olup bitenlere karşı duruşumuzun ne olacağına esas teşkil edecek olan ham maddeler durumundadır.

İşte bu gerekçeden dolayı bizlerden her biri, mutlaka kendi kişiliği ile dosdoğru bir duruş yapmalı ve algılama organlarına nelerin girdiğini kontrolden geçirmelidir. Kur'anı okuyan kimsenin, kendisine Kur'andaki emirleri ve pek büyük faydalardan yararlanmayı düşünüp kabullenme meydana gelmesi için akıl, kalp, göz ve kulak temel araç durumundadır.

Kur'an-ı Kerimi okuyan için bu emirleri ve faydaları algılamak, ancak bu organlar yoluyla tamam olur. Buna ulaşmak için giriş kapısı bulmak, ancak bu algılama organlarının berrak olması ve algılananların filtreden geçirilmesiyle mümkündür. Buna karar vermek bizim yaşantımızdaki önceliklerimizi gözden geçirmeye, kendimizi büyük görmemeye, tembellik yapmamaya ve kendi kendimizi aldatmaktan uzak olmaya muhtaçtır. Ayrıca şu ayette buyurulan gerçekle yüzleşmemiz gerekmektedir. Allah (*Celle Celâlühû*) şöyle buyuruyor:

"أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لا تُرْجَعُونَ"

"**Sizi sadece boş yere yarattığımızı ve sizin hakikaten huzurumuza geri getirilmeyeceğinizi mi sandınız?**" (Mü'minûn, 115.)

ZEHİRLERİ ATINIZ!

Her birimiz algılama organlarımızdan giren zehirli maddelere karşı uyanık olmaya ve bu zehirli maddeleri kontrol etmeye muhtacız. Sonra bu algılama organlarından zehirli maddeler girmiş ise bunları çıkarıp atmaya başlamalıyız. Algılama organlarımızı kullanırken giren zehirlerin en başında, Aziz ve Celil olan Allah'ın gazabını çeken ve O'nun yasakladığı şeyler gelmektedir. İnsanın her gördüğü ve işittiği şey, bir şekilde iç dünyamızdaki akılda depolanmaktadır.

(5)Bu zehirli maddelerin kalbe girişini durdurmak, işte tam bu noktadadır. Akıl, görülen şeylerin ya da duyulan kelimelerin etkisinin ilk aşamada yolunu kesecek kapıdır. Akıl bunu yapmalıdır ki bunlar, akılda ve kalpte birikmemelidir. Aksi halde bu organ felç olur ve Kur'an'ın hidayetinin ona ulaşması engellenir. Aziz ve Celil olan Allah şöyle buyurmuştur:

"من يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِي وَمَن يُضْلِلْ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ. وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالإِنسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لاَّ يَفْقَهُونَ
بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لاَّ يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لاَّ يَسْمَعُونَ بِهَا أُوْلَئِكَ كَالأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُوْلَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ"

"**Allah kimi hidayete erdirirse, doğru yolu bulan odur. Kimi de şaşırtırsa, işte asıl ziyana uğrayanlar onlardır. Andolsun, biz cinler ve insanlardan birçoğunu cehennem için yaratmışızdır. Onların kalpleri vardır, onlarla kavramazlar; gözleri vardır, onlarla görmezler; kulakları vardır, onlarla işitmezler. İşte onlar hayvanlar gibidir; hatta daha da şaşkındırlar. İşte asıl gafiller onlardır.**" (A'râf, 178, 179.)

Allah'ın yasaklarını işlemek durumuna düşmekte kendisini gösteren zehirlerin birikmesi sonucunda, insanda bulunan bu muazzam organlar Kur'an'ın gerçeklerine ulaşma gücünü ve Kur'anda bulunan hidayeti elde etme imkânını kaybederek iş görmez hale gelir. Bir örnek olmak üzere bakılması haram olan bir şeye bakmak veya bir başka yasağı işlemek durumunda, iş bu noktada kalmaz. Bilakis insanların elinde olanlara göz dikmeye, onların hareketlerini gözetlemeye, haset ve kıskançlık gibi sebeplerle onların sahip oldukları imkânlara göz dikmeye kadar uzar. Bunların hepsi kalplere ve akıllara girerek onları fesada uğratan zehirlerdir. Bu durumda kalplerde ve akıllarda Kur'an'ın manasını (gereği gibi) anlamak ve ondan faydalanmak ortadan kalkar.

Bu zehirlerden kurtulmak, güçlü bir iradeye, azimli bir çalışmaya ve sabretmeye muhtaçtır. Müslümanın kalbi ve gözü bir aşamadan diğerine geçiş yapar. Tâ ki insan (çıplak göz ile görmekten) basiret (kalp gözü ile görme) derecesine ulaşır. Basiret kalpte bir nurdur ki insan onunla Allah'ın ayetlerini görmeye başlar. Her bir organın kendisine özgü bir egzersizi vardır. Kalbin egzersizi okunanı izlemektir. Önce sessiz olarak başlar, sonra derece derece sesliye geçer. Kulağın ki sesleri dinlemektir. Konuşmak da derece derece hafiften ağıra doğru ilerler. Göz de öyledir. Yürümenin egzersizi de derece derecedir.([5])

Akıl ve kalp bir ayna gibidir. Ayna ne kadar berrak, temiz ve görüntüyü kapatan şeylerden arınmış olursa, kendisine yansıyan gerçeği olduğu gibi gösterir. Allah (*Celle Celâlühû*) şöyle buyurmuştur:

"إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَواْ إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِّنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُواْ فَإِذَا هُم مُّبْصِرُونَ"

"**Takvaya erenler var ya, onlara şeytan tarafından bir vesvese dokunduğunda** (Allah'ın emir ve yasaklarını) **hatırlayıp hemen gerçeği görürler.**" (A'raf, 201.)

Harama bakmak, iblisin zehirli oklarından zehirli bir oktur. Kalbe isabet ettiği zaman onu bozar ve orada katılık ve bitkinlik meydana getirir. Çünkü göz ile kalp arasında bir geçit ve yol bulunur. (Katılaşıp bitkin düşen) kalp, Allah'tan ve Allah'ın ayetlerini düşünmekten yüz çevirir. Kur'an'ın ayetlerinden de başka şeylerden de

---

[5] Bakınız: İbn El-Kayyım El Cevziyye, Tıbbu'n-Nebevî, 1/192.

faydalanamaz olur. Kur’an ayetleri böyle bir kimsenin davranışlarında bir değişiklik meydana getirmez.

ZEHİRLERDEN KURTULMANIN ENGELLERİ

Algılama organı durumunda bulunan kalp, akıl, göz ve kulaktaki zehiri atmanın önünde engel olarak duran hususlara Müslümanın dikkat etmesi gerekir. Bu engellerin önde gelenlerinden bazıları şunlardır:

a- *Kendisini büyük görüp yüz çevirmek:*

(**6**)İnsanın bizzat kendisinden başka kalbe ve akla takılan zehirlerden kurtulma kararını verecek hiçbir kimse yoktur. Bu kararı vermek cesaret ve cüret gerektiren bir iştir. Bu zehirlerin neler olduğu ve insanın kalbini bunlardan kurtarmak için bunlardan kaçınılması gerektiği ve bu zehirlerin izlerinden özgür olunması gerektiği Kur’anda bildirilmiştir. Bunların önde gelenlerinden birisi hakikati kabul edip ona kulak vermekten kendini büyük görerek kaçınmaktır. Allah’ın kitabını düşünmek ve onu anlamak Aziz ve Celil olan Allah tarafından verilen bir ilimdir. Allah’a isyan ederek bu ilme ulaşılmaz. Allah (*Celle Celâlühû*) şöyle buyurmuştur:

"سَأَصْرِفُ عَنْ آيَاتِيَ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِن يَرَوْاْ كُلَّ آيَةٍ لاَّ يُؤْمِنُواْ بِهَا وَإِن يَرَوْاْ سَبِيلَ الرُّشْدِ لاَ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلاً وَإِن يَرَوْاْ سَبِيلَ الْغَيِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلاً ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُواْ بِآيَاتِنَا وَكَانُواْ عَنْهَا غَافِلِينَ"

“**Yeryüzünde haksız yere böbürlenenleri ayetlerimden uzaklaştıracağım. Onlar bütün mucizeleri görseler de iman etmezler. Doğru yolu görseler onu yol edinmezler. Fakat azgınlık yolunu görürlerse, hemen ona saparlar. Bu durum, onların ayetlerimizi yalanlamalarından ve onlardan gafil olmalarından ileri gelmektedir.**” (A’raf, 146.)

(Ey Müslüman!),

Allah’a kalbinle yönelerek ondan hidayet ve yardım iste. Mazeretlerin ne olursa olsun Allah ile arana günahların ve hataların çokluğu girmesin. (Sen Allah’a yönelince) artık sana fırsat verilmiştir, kendini sunman söz konusudur.

b- *Kötülüklerin yapıldığı ve alay edilen meclisler:*

Kur’anı Kerim çirkin işlerin yapıldığı, alay edilen, münafıklığın olduğu ve Allah’ın ayetleriyle dalga geçilen topluluklardan uzak durulmasının önemini kesinlikle bildirmiştir. Bu tür davranışları söyleyenle dinleyen günah ve (değerlere karşı) düşman olmakta eşittir. Böyle olması insanın işittiği ve kulağına gelen şey karşısında sorumluluk yüklenmesi içindir. Kendisi bir kelime konuşmasa veya bu tür şeyleri yapanlara katılmasa da bunları yapıp söyleyenlerle bir arada bulunması, onlarla oturup kalkması; günahta ve kalp ve akıl üzerine gelecek vahim sonuçta ortak olmak için yeterlidir. Allah (*Celle Celâlühû*) şöyle buyurmuştur:

"وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللّهِ يُكَفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلاَ تَقْعُدُواْ مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُواْ فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذًا مِّثْلُهُمْ إِنَّ اللّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا"

"**O** (Allah), **Kitap'ta size şöyle indirmiştir ki: Allah'ın ayetlerinin inkâr edildiğini yahut onlarla alay edildiğini işittiğiniz zaman, onlar bundan başka bir söze dalıncaya** (konuya geçinceye) **kadar kâfirlerle beraber oturmayın; yoksa siz de onlar gibi olursunuz. Elbette Allah, münafıkları ve kâfirleri cehennemde bir araya getirecektir.**" (Nisa, 140.)

c- *Faydası olmayan boş ve manasız sözleri çokça dinlemek*:

Kur'anda insanın kulağına gelen söz ve laflardan sorumlu olacağı vurgulanmıştır. Özellikle kulak verilip dinlenilen sözün temiz olması istenmiştir. Sözün temiz olması işitilen (izin verilmemiş) sözleri beyinin algılama bölgesinde tekrarlamaktan zihni alıkoymakla gerçekleşir. Bunun manası o sözü daha kulak bölgesinde iken doğrudan reddedip o sözün anlama merhalesine geçmesini kabul etmemek demektir. Böyle bir durum iradeye bağlı bir şeydir. İnsanın böyle bir şeyi yapmaya gücü yeter ve insan kulağını sürekli boş laflardan yüz çevirmeye alıştırabilir.

İşte bundan dolayıdır ki Kur'anda boş sözlerden yüz çevirenler övülmüştür. Bu övülenler, boş sözlerden yüz çevirmeyi bilerek seçenlerdir. Aziz ve Celil olan Allah şöyle buyurmuştur:

"وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا "

"(O kullar), **boş sözlerle karşılaştıklarında onurlu bir şekilde** (oradan) **geçip giderler.**" (Furkan, 72.)

" وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَا نَبْتَغِي الْجَاهِلِينَ"

"**Onlar, boş söz işittikleri zaman ondan yüz çevirirler ve: «Bizim işlerimiz bize,** (7)**sizin işleriniz size. Size selam olsun. Biz kendini bilmezleri** (arkadaş edinmek) **istemeyiz» derler.**" (Kasas, 55.)

Bu ayetlerde ifade buyurulan şeyler, ancak insanın istek ve iradesiyle seçmek suretiyle yapılan şeylerdir.

d- *Zararlı ve boş sözlerden kaçınmak*:

Sözün türleri vardır. Bunlardan gıybet, söz götürüp getirmek ve benzeri gibi olanlar zararlı olduğu açıktır. Bu tür sözlerden sakınmak, bunların konuşulması gereken yerde mutlaka susmak lazımdır. Sözün bir diğer kısmı vardır ki iyiliği emretmek, insanları hayırlı işler yapmaya davet etmek ve (dargın) insanların arasını düzeltmek için söylenen sözler gibi tam manasıyla yararlıdır. Bu tür söz, söyleyene de başkalarına da faydalıdır. Bir başka tür söz vardır ki onda hem fayda, hem zarar bulunur. Bu tür sözler süzgeçten geçirilmeli, zararlı olanından uzaklaşılmalıdır. Bir

kısım söz de vardır ki onda zarar da yoktur, fayda da yoktur. İnsanın günlük alım satım, yeme içme gibi işlerini konuşması gibi. Bu tür bir sözü konuşmakla uğraşmak zaman kaybetmektir. Bu kabil sözleri, mutlaka derece derece azaltmak lazımdır.

Söz türlerinin her birisinde insan söylediğinin ne olduğuna dikkat etmek ve uyanık olmak ihtiyacındadır. İnsan söylediğini kontrol edip nefsini hesaba çekmeli, sözünde hata ettiği takdirde, kendisinden böyle bir sözün meydana geliş anında tevbe ve istiğfar ederek dönüş yapmalı, tekrar böyle bir sözü söylememeye azimli olmalıdır.

Çağdaş yaşantımızda toplantı türleri değişiktir. İnsan sosyal iletişim gerçekleştiren çeşitli oluşumların içerisine girip modern teknolojinin ortaya koyduğu araçları kullanarak bu tür ortamlara girer. İlk başta insan bu yolu kullanarak bu tür ortamlarda bulunmanın büyük faydası olduğunu düşünür. Ne var ki zamanın geçmesiyle ve insanın kendisine hükmetmekten aciz kalarak dikkatten kaçması suretiyle bu yol, kötü sözün veya en azından boş sözün kapılarından bir kapı oluverir. Eğer insan modern iletişim araçlarını güzel yönetemez ve kendisini kontrol edemezse çağdaş imkânlar gönlümüzün en çok kirletici araçlardan birisi sayılır.

***e- Dünyaya fazlaca dalmak*:**

Sonuçlarına bakmadan, durmaksızın dünya hayatının kışkırtmalarına uymak insanı dünya meşguliyetinin içine çekiyor. Özellikle çağdaş yaşantının doğası, işlerin nasıl gelişeceğine dair düşünme ve ağır davranma ve durma fırsatı tanımadan insanı bir döngünün içerisine çekmektedir. Bazen insanın içinde bulunduğu durum kişiyi zihin, akıl, fikir ve duygu yönünden meşgul etmekte, bu meşguliyet sadece maddi ve bedeni istekleri karşılamaktan öteye geçmemektedir. Bu durum, Allah'a yönelip O'nun kitabını okuyup düşünme şeklinde olmak üzere, kişinin ruhi ihtiyaçlarını karşılamakta olumsuz yansımaktadır. Hatta bazen tamamen kışkırtıcı dünya hayatı insana öyle şeyler sunmaktadır ki, sadece bedeni ihtiyaçları karşılama çabası artmakta ve tüm gayretler olanca gücüyle insanın maddi isteklerini karşılamayı kapsamaktadır. O derecedeki, insana ruhunu tanımaya ve ruhunun ihtiyaçlarını karşılamaya fırsat vermemektedir.

(**8**)İnsanın nefsini kontrol ederek bir noktada durmasını gerektiren şey, insan ile nefsinin ve ruhunun temizlenmesi arasına giren her meselede «**Bu kadar yeter!**» «**Hayır!**» demesini bilmesidir.

GÜÇLENDİRİCİLERE BAŞVURMAK

Güçlendirici ifadesinden maksadımız insanda bulunan algılama ve anlama organlarını arındırmaya ve bu organlarla ruhu yüceltip şüpheli şeylerden temizlemeye yardımcı olan her şeydir. Kur'anı Kerim bunu elde etmenin yollarını açıklamıştır. Bu yolların önemlilerinden bazıları şunlardır:

♦ Kur'an ayetlerini çokça dinlemek ve onları alıp kabul etmeye hazır olmak. Şu ayeti kerimede bu husus açıkça dile getirilmiştir.

"وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّن قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُم بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ هَلْ مِن مَّحِيصٍ. إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرَى لِمَن كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ"

“**Biz, onlardan önce kendilerinden daha güçlü olan, diyar diyar dolaşan nice nesilleri helâk etmişizdir. Kurtuluş var mı?! Şüphesiz ki bunda aklı olan veya hazır bulunup kulak veren kimseler için bir öğüt vardır.**”

Kur’anı dinlemekten maksat onu anlayarak, şuurlu, düşünerek ve ayetlerde istenilen hususlara olumlu karşılık vererek dinlemektir. Böylesi bir dinleme, kalpleri bilinmezleri bilen Allah’a götürür ve Müslümanı en yüksek derecelere eriştirir.

♦ Yaratılmışlara ve kâinata bakıp, mevcut ve geçmiş milletlerin hayatına önem vermek. Bunu yaparken düşünüp inceleyerek, varlıkların gerçeğini derinlemesine anlayarak yapmalıdır. Ayrıca bunu sadece çıplak göz ile bakarak değil, düşünerek kalp ve akıl yoluyla anlayarak yapmalıdır. Nitekim Kur’an-ı Kerim işitmekle kalp ve akıl arasındaki bağlantının önemine dikkat çekmiş, ayrıca göz ile kalp ve akıl arasındaki bağlantının önemini de vurgulamıştır.

Bundan dolayıdır ki Kur’anda görülen varlıklara bakarak, bu bakıştan hareketle düşünüp tefekkür etmeyi teşvik eden pek çok ayetler vardır. Nitekim “**Bakmıyorlar mı?**” “**Görmediler mi?**” “**Görmez misiniz?**” ifadeleriyle ve benzeri ifadelerle başlayan ayetlerde bu durum açıkça görülmektedir. Göz, görülen âlemdeki mükemmel yaratılış ve güzellikler üzerinde kalbi uyaran bir penceredir. Bundan dolayıdır ki bu ayetler, okuyanların imanını artırarak, kâinatı yaratana huşu içerisinde bağlanmaya götürür.

Gerçek körlük ve görmekten aciz kalmak, hakikatte görme organı olan gözde olan körlük değildir. Bilakis gerçek körlük, görme organı sağlıklı olup eşyaya bakıp onları görmeye gücü yettiği halde kalbin kör olmasıdır. Aziz ve Celil olan Allah şöyle buyurur:

" أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِن تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ "

“(Seni yalanlayanlar) **hiç yeryüzünde dolaşmadılar mı? Zira dolaşsalardı elbette düşünecek kalpleri ve işitecek kulakları olurdu. Ama gerçek şu ki, gözler kör olmaz; lâkin göğüsler içindeki kalpler kör olur.**”

Kur’an-ı Kerimde onlarca ayetlerde ifade buyurulduğu üzere yaratılanlara ve görülen kâinata bakmak, düşünmenin önemli adımlarından birisidir. Bu bakış kalpleri ürpertir ve görülen güzellik ile onu yoktan var eden arasında bir bağ oluşturarak insanda yaratıcısına karşı saygı ile dolu bir huşu duygusu kazandırır. (Hatta insan böyle bir bakış alışkanlığı kazanırsa) içerisinde her hangi bir kımıldanmaya sebep olmayan alışılmış manzaralar bile düşünmeyi ve tefekkürü harekete geçirerek (**9**)insanın zatında bulunan basireti/kalp gözünü harekete geçirir. Bu durumda kâinatın

her tarafı mü'minin içerisine girdiği bir mihrap ve mescit olur. Böylece mü'min kişinin kalbi, huşu duygusu ile dolar ve organları kesin imanla ve tasdik ile Allah'a teslim olur.

Kur'anın ayetleri bu durumda olan insanın duygularını ve akıl güçlerini uyarıcı hale gelir. Artık Kur'an, kişinin zatında ve hayatında etkin olmaya başlar. Davranışlarını tüm varlıklarla daha âhenkli bir şekilde daha mükemmele daha faziletli olana yönlendirir.

Görmekten maksat, soyutlanmış sadece bakıştan ibaret bir görmek değildir. Bilakis bu görmekle hedeflenen şey, Müslümanı kâinattaki ve devamlı baktığı nefislerdeki yaratılış kanunlarını keşfetme gücüne ulaştırmaktır. Müslüman bu noktaya ulaştıktan sonra beşeriyete hizmet eden, medeniyet eserleri bırakan ve yaşadığı dünyayı imar eden aktif üretimler ortaya koyan meyveler vermeye başlar.

İşte bundan dolayıdır ki göklere, yeryüzüne, milletlere, tarihe ve nefislere bakmanın önemini peş peşe vurgulayan Kur'an ayetleri dikkat çekmektedir. Kur'an bunun önemine dikkat çekmektedir ki akıl, yaratılmışları devamlı düşünsün, yaratılmışların kanununu, onları tanımak ve onlardan faydalanmak üzere devamlı araştırsın.

HAYATINI KUR'ANLA DEĞİŞTİR

Kur'an Allah'ın kitabıdır. İnsanın dünya hayatını ve ahiretini daha güzele doğru değiştirmek üzere muazzam bir gücü vardır. (Bu değişikliği gerçekleştirmek üzere) şunları kararlaştırmalısın:

1- Her şeyde en iyiyi yapan olmalısın. [Allah (*Celle Celâlühû*): "***O ki, hanginizin daha güzel davranacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratmıştır***" buyurmuştur. (Mülk, 2.)]

2- Kur'anı en güzel şekilde okumalısın. [Harf, mana ve tatbikat yönünden]

3- Kur'anı okuyuş keyfiyetine, onu düşünmeye ve uygulamaya yoğunlaşmalısın. Yoksa Kur'anı kaç kere hatim indirdiğine değil.

4- Hayatını Kur'an ile değiştirmeye niyetlenmeli ve azimli olmalısın.

Şu hususlardan kesinlikle emin olmalısın:

♦ Senden öncekiler Kur'an ile muhatap olduğu gibi sen de Kur'an ile muhatapsın. Kur'anın ayetleri sana yöneliktir. İnsanlardan çoğu ayetlerde söylenilenlere kendisinin de girdiğinin bilincinde değildir. Pek çok kimse sanır ki ayette anlatılanlar bir tür veya arkasında kimse kalmamış bir topluluk hakkındadır. İşte bu anlayış, kalp ile Kur'anı anlamak arasında perde olur. Allah'a and olsun ki ayetlerde anlatılanlar gelip geçmiş ise de, onların arkasından onların benzeri varisçiler

veya onlardan daha şerli yahut onlardan daha aşağı düzeyde olanlar gelmiştir. Kur'anın ayetleri onlarla ilgili olduğu gibi günümüzde yaşayanlarla da ilgilidir.([6])

(**10**)♦ Kur'anı okurken acele etmeyip aheste oku. Tüm isteğin bir sureyi veya bir cüzü okuyup bitirmek olmasın. Bilakis öncelikli arzun, okuduğun ayetlerin manalarını anlamak ve düşünmek olmalıdır. Okuduğun ayetin senden ne istediğini anladığın yerde durmalısın. Allah'ın kelamı, O'nun tarafından yarattıklarına gönderdiği mektuptur. Bu söylenileni gerçekleştirmek, onu dönüp dönüp tekrar tekrar okumakla mümkündür.

Müslim'in "Sahih"inde Huzeyfe'den şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Bir gece Peygamber (*Sallellahü Aleyhi Ve Sellem*) ile beraber namaz kılmıştım. Rasûlüllah «**Bakara**» suresini okumaya başladı. Ben (içimden) «**Yüz ayeti tamamlayınca rükû' eder**» dedim. Sonra (okumaya) devam etti. Ben (içimden): «**Bütün sureyi bir rekâtta okuyacak**» dedim. O yine devam etti. Ben: «**Bu sure ile rükû'a varır**» dedim. Sonra «**Nisâ**» suresine başladı. Onu da okudu. Sonra «**Âl-i İmran**» suresine başladı; onu da okudu. Ağır ağır okuyor, içinde tesbih bulunan bir ayete gelince tesbih ediyor; (Allah'tan bir şey istenecek) istek ayetine gelince istiyor; teavvüz/sığınma ayetine gelince (Allah'a) sığınıyordu."

♦ Sende bulunan algı organlarına kirletici nesnelerin girmesini engelle.

♦ İradenle seçmek suretiyle arkasında fayda bulunmayan boş sözleri dinlemekten yüz çevir. Cesaretle (bu konularda) erteleyici ve "sonra, sonra…" deyici olma.

♦ Allah'ın haram kıldığı her şeye bakmaya son ver. Çünkü bu davranış kalbi öldürür. Kalp ayna gibidir. Onda ne yansırsa o görünür ve orada yer eder.

♦ Aklını arkasında yarar bulunmayan, işe yaramayan olumsuz fikirlerle veya değiştiremeyeceğin üzüntü ve sıkıntılı şeylerle meşgul etmeye son ver.

♦ Kalbini kişilerle meşgul etme. Dünyanın arkasından koşup, bir hedef belirlemeden dünyalık elde etmek için çabalama. Dünyayı kazanmayı ahiretin için hizmet aracı yap.

♦ Gıybet ve başkalarına zarar veren Allah'ın haram kıldığı şeyleri diline söyletmeye son ver.

♦ Faydasız boş söz söylemeyi azalt.

♦ Kendini hayırlı söz söylemeye veya susmaya alıştır.

♦ Kendini ve gücünün neye yettiğini devamlı sınamadan geçir. Bu hususta ulaştığın sonucu, hedefini gerçekleştirmek için kullan.

---

[6] İbn Kayyım El-Cevziyye, Medâricü's-Sâlikîn, 1/343.

♦ Önem vermen gereken en büyük alakanın, kendin ile Rabbin arasında olan alaka olduğunu devamlı hatırla. Bu alaka, senin Kur’an ile doğal olarak var olan alakandır.

۞ ۞ ۞

Dr. Rukiyye Ulvânî

Arapça ve İngilizce'de çeşitli ilmi konularda pek çok yayını olan Dr. Rukiye'nin Kur'an Üzerine Düşünme, Kadın, Aile ve Gençlik konularında eserleri vardır.

Uzmanlık alanı İslam Araştırmaları ve Karşılaştırmalı Dinler Tarihidir.

Uluslararası pek çok ödül almıştır. Bunlardan birisi Hadis İlimleri dalında aldığı Prens Naif b. Abdülaziz ödülü olup, bu ödül kendisine "Hadis-i Şerifler Işığında Muhaliflerle Diyalog" adlı eseri sebebiyle verilmiştir.

Pek çok eğitici çalışmaya; özellikle "Düşünce ve Olumlu Değerler" alanlarına ilişkin çalışmalara katılmış, sunumlar yapmıştır. Halen Bahreyn Üniversitesi'nde Doçent olarak çalışmaktadır.

BESÂİR
MEDENİYET ALANINDAKİ ROLÜNÜ YERİNE GETİRMESİ İÇİN
AKLI VERİMLİ KILMAK

Maddi kazanç gözetmeyen bu projenin hedefi, Kur'an'ın mesajıyla insanın ve toplumun düşünce, davranış, sosyal ve medeni olarak gelişmesine katkıda bulunmak, saygın ve barışçıl değerleri yerleştirmektir.

Bu proje, pek çok hedefi gerçekleştirmek amacıyla çeşitli dillerde Kur'an-ı Kerim'in çeşitli sureleri üzerinde yeni düşünceler sunmaktadır. Bunlar, insan düşüncesine yeniden değerler kazandıracak, başkaları ile ilişkilerde güzel davranış ve olumlu değerler katacak güçtedir.

Bu amaçla hazırlanan kitapçıklar, kolay ve eğitici bir üslupta kaleme alınmış olup, çeşitli düzeylerdeki bireylere -anlaşılır bir şekilde- hitap etmek suretiyle Kur'an'ın mesajını gerçekleştirmeye katkıda bulunmaktadır.

İletişim için:basair@basair.me